

af regeringen så vidt muligt forelægges Nævnet, når de er af større betydning og ikke allerede har været forelagt Rigsdagen.«

Det Udenrigspolitiske Nævn blev grundlovsfæstet i 1953. I bemærkningerne til den foran citerede § 19, stk. 3, i forfatningskommissionens betænkning hedder det:

»Denne bestemmelse grundlovsfæster Det Udenrigspolitiske Nævn og tilsigter samtidig en styrkelse af Rigsdagens indflydelse ved at pålægge regeringen at rådføre sig med et af Rigsdagen af dens midte valgt udenrigspolitisk nævn om enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Efter loven af 13. april 1923 om det Udenrigspolitiske Nævn beror det i meget vidt omfang på regeringens skøn, hvilke spørgsmål der skal forelægges Det Udenrigspolitiske Nævn. Det vil derfor være rigtigt at ændre 1923-loven i overensstemmelse med dette stykke.« Rigsdagstidende 1953-54, Folketinget, tillæg A sp. 3545.

Forfatningskommissionens betænkning indeholder endvidere et notat fra professor Max Sørensen, der formulerede udkast til bestemmelsen, og hvori bl.a. er anført:

»Det Udenrigspolitiske Nævn er i sin tid netop oprettet for at gøre det muligt for regeringen under fortrolige former at rådføre sig med Rigsdagens partier om vigtige udenrigspolitiske spørgsmål. Der kunne være spørgsmål om at optage en bestemmelse i grundloven, sigtende til at forpligte regeringen til at benytte denne fremgangsmåde, der ikke hidtil har været fastlagt i bindende regler. Selv en sådan bestemmelse måtte dog være ret vag, da det formentlig er ugørligt at udforme et aldeles præcist, kortfattet kriterium for, hvilke sager der bør forhandles i nævnet, og på hvilket tidspunkt.« Rigsdagstidende 1953-54, Folketinget, tillæg A sp. 3730.

Den centrale bestemmelse er naturligvis regeringens rådføringspligt. De under nr. 2 og 3 nævnte opgaver har først og fremmest til formål at sikre, at nævnsmedlemmerne er tilstrækkeligt orienteret om aktuelle udenrigspolitiske spørgsmål til at kunne tage stilling til de sager af større udenrigspolitisk rækkevidde, som regeringen forelægger Det Udenrigspolitiske Nævn.

Med hensyn til rådføringspligten kan der rejses to spørgsmål:

a. Hvilke sager (beslutninger) må karakteriseres som værende af større udenrigspolitisk betydning, og

b. på hvilket tidspunkt bør sådanne sager forelægges.

a. Hvilke beslutninger er af større udenrigspolitisk rækkevidde?

Det vil være nærliggende at tage udgangspunkt i den antagelse, at alle sager, hvortil Folketingets samtykke kræves efter grundlovens § 19, stk. 1 og 2, også må være omfattet af dette begreb. Med hensyn til stk. 2 må dette formentlig gælde ubetinget, og det samme gælder handlinger, der indskrænker eller forøger rigets område, jf. ovenfor under afsnit 3, nr. 1.

For så vidt angår indhentelse af samtykke til ratifikation af traktater, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig, jf. ovenfor under afsnit 3, nr. 2, bemærkes, at indhentelsen typisk sker i forbindelse med gennemførelsen af den nødvendige lovgivning. Der bliver derfor ikke tale om at involvere Det Udenrigspolitiske Nævn i disse tilfælde. Noget andet er, at regeringen bør lade sig rådføre af Nævnet forud for undertegnelsen af en sådan traktat, hvis denne er af »større udenrigspolitisk rækkevidde«.

Med hensyn til forpligtelser, som i øvrigt er af større betydning, jf. ovenfor under afsnit 3, nr. 3, vil der antagelig ofte være tale om handlinger af større udenrigspolitisk rækkevidde, men der vil uden tvivl foreligge tilfælde, hvor Folketingets ratifikationssamtykke har været indhentet, uden at sagen på et tidligere tidspunkt har været forelagt for Det Udenrigspolitiske Nævn. Sådanne tilfælde kan enten forklares med, at ratifikationssamtykket har været anset for politisk ønskeligt, selv om det ikke var påkrævet i henhold til grundloven, eller at forpligtelsen nok var af »større betydning«, men ikke af »større udenrigspolitisk rækkevidde.«

Nok så vigtigt er det imidlertid, at begrebet »beslutning« i grundlovens § 19, stk. 3, rækker videre end begrebet »forpligtelse« i grundlovens § 19, stk. 1. Det er imidlertid næppe muligt at opstille en skarp juridisk afgrænsning af området. Som »klassiske« områder kan nævnes spørgsmål om anerkendelse af fremmede stater og Danmarks stemmeafgivning i FN, hvor den danske stemmeafgivning er medvirkende til at påvirke udviklingen i den aktuelle politiske situation. Praksis spiller utvivlsomt en meget stor rolle ved afgørelsen af, hvilke beslutninger der bør forelægges Nævnet. Den daværende udenrigsminister H.C. Hansen udtalte under 1. behandling af 1954-nævnsloven bl.a.: